

Professionele geheimhoudingsplicht

Artsen zijn gebonden aan hun beroepsgeheim. Maar wat te doen als het in het belang van de patiënt is dat beroepsgeheim te doorbreken? Dat is een actuele kwestie. Het Ministerie van WVS wil een databank opzetten waarin alle patiëntgegevens worden opgeslagen, toegankelijk voor iedere arts. Het College Bescherming Persoonsgegevens wil meer garanties dat de databank niet misbruikt wordt (De Volkskrant 16-6-2007). Zoals in het Oostenrijkse systeem: een arts krijgt alleen toegang tot de databank als de patiënt hem/haar daarvoor uitdrukkelijk toestemming heeft verleend. Onder dat systeem kunnen kostbare uren verloren gaan voordat een verkeersslachtoffer de hulp krijgt die hij nodig heeft. Maar er is minder risico dat medische gegevens in verkeerde handen komen.

In verkeerde handen? Vorig jaar hoorde ik een radiodocumentaire over verzekeringsmaatschappijen die een detectiebureau inhuren om te controleren of de claim van de verzekeringnemer gerechtvaardigd is. Er zijn vaak grote financiële belangen in het spel. Bijvoorbeeld ook bij werkgevers, die dolgraag weten of hun sollicitant gezond is. Een detectiebureau weet altijd wel een naïef (of malafide) sujet te vinden dat bereid is even een *file* te lichten, zo bleek uit de documentaire.

Hoe zit het eigenlijk met de professionele geheimhoudingsplicht van *docenten*? Er bestaat geen wettelijk beschermd 'educatief beroepsgeheim', zoals bij artsen en advocaten. Als een docent een criminele leerling aangeeft, kan hij (zij) zich op zijn (haar) burgerplicht beroepen. Maar het wordt al bedenkelijker als de docent iemand van de Inlichtingendienst op bezoek krijgt die het risicoprofiel van leerlingen in kaart wil brengen (dierenactivisme, antiglobalisme, anti-zionisme, jihadisme, etc.). Een onderwijsinstelling wil haar leerlingen/studenten de ruimte bieden om eigen standpunten te ontwikkelen over persoonlijke en maatschappelijke kwesties. Mag een docent daarover uit de school klappen? Is dat een aanvaardbare inbreuk op de vertrouwensrelatie tussen docent en student? Een professionele docent moet zorgvuldig omgaan met datgene wat hij beroepshalve over een leerling of student te weten komt. Om het gebied van de professionele geheimhoudingsplicht te verkennen, worden hieronder enige meer alledaagse vragen geïnventariseerd.

1. De driehoek tussen student, professional en derden

De student voert taken in opdracht van de professional uit, met het doel daar iets van te leren. Hij krijgt daarop feedback van de professional, de leerresultaten worden beoordeeld door de professional, die beoordeling wordt vastgelegd in de studievoortgangsadministratie, en het somtotaal van de beoordelingen leidt tot de beslissing hem al dan niet het diploma uit te reiken.

- a) Mag de professional de cijfers openbaar maken die individuele studenten voor hun tentamenprestatie hebben gekregen? Ik denk van niet. Het toegekende cijfer gaat niemand iets aan, behalve de betrokken student. De student kan zijn cijfer aan de grote klok hangen, maar hij is de enige die daartoe mag beslissen.
- b) Mag de professional aan derden (bv. aan potentiële werkgevers) informatie verschaffen over de kwaliteiten van een student? Ik denk van niet. Hij kreeg toegang tot die informatie omdat hij als docent het leerproces moest ondersteunen en omdat hij als examinator de leerresultaten moest beoordelen. Hij misbruikt die informatie als hij deze aan derden overbriefft, tenzij de student hem daarom uitdrukkelijk verzoekt of hem daartoe uitdrukkelijk toestemming geeft.
- c) Mag de professional (of de onderwijsinstelling) scripties publiceren in een databank die voor docenten, studenten of zelfs derden toegankelijk is? Ik denk van niet. De scriptie is gemaakt om jegens de examinator aan te tonen dat de beoogde leerresultaten verworven zijn. Zij is niet bedoeld ter publicatie. Dat zou de uitdrukkelijke toestemming van de betrokken student vereisen.
- d) Mag de professional de ouders inlichten over problemen die een leerling of student ondervindt? Dat is al weer een moeilijker vraag. In hoeverre hangt dat van de leeftijd van de betrokkene af?

2. De driehoek tussen student, professional en onderwijsinstelling

- e) Mag de professional een student feedback geven op zijn prestaties (of op zijn functioneren) in het bijzijn van collega's die daaraan part noch deel hebben gehad?
- f) Mag de professional in informele gesprekken met collega's persoonlijke informatie over een student openbaren die hij als coach of examinator verworven heeft?
- g) Mag de onderwijsinstelling iedere docent toegang geven tot de studievoortgangsadministratie? Zou de student niet mogen eisen dat de beoordeling van zijn prestaties op een vak gegarandeerd *niet* beïnvloed wordt door cijfers gescoord op andere vakken?

- h) Mag de onderwijsinstelling bij de personeelsbeoordeling gebruik maken van feedbackinformatie die de professional van zijn cursusdeelnemers heeft gekregen? Zou de professional niet mogen eisen dat die informatie uitsluitend wordt gebruikt voor het doel dat de cursusdeelnemers voor ogen heeft gestaan?

3. De driehoek tussen student, professional en onderwijsinstelling (vervolg): dubbelrollen

- i) Mag de professional informatie, verworven in een persoonlijk counselinggesprek, inbrengen in het stafoverleg over de toepassing van een disciplinaire maatregel jegens een student?
- j) Mag een professional die in een counselingrelatie tot een student staat of heeft gestaan (bijvoorbeeld als mentor) vervolgens studieprestaties van diezelfde student beoordelen?
- k) Mag een professional die in een counselingrelatie tot een student staat of heeft gestaan (bijvoorbeeld als mentor of als trainer Sociale Vaardigheden) vervolgens aan het 'bevoegd gezag' advies uitbrengen over de studiegeschiktheid van de betrokkene?

4. De driehoek tussen student, professional en medestudenten

- l) Mag de professional, als leider van een onderwijsgroep, van een student vragen persoonlijke informatie te openbaren terwijl het risico bestaat dat die student daardoor tegenover medestudenten in verlegenheid wordt gebracht of dat medestudenten misbruik zullen maken van die informatie?
- m) Mag de professional een student in het bijzijn van medestudenten feedback geven op zijn prestaties of op zijn functioneren?
- n) Mag de professional medestudenten inlichten over persoonlijke problemen die een student ondervindt?

'De leerkracht gaat zorgvuldig om met zijn leerlingen/studenten en alles wat over hen vastgelegd wordt in dossiers en registraties; vertrouwelijkheid en geheimhouding worden niet geschonden.' Dat is één van de bepalingen uit het Model Professioneel Statuut dat door de Algemene Onderwijsbond is uitgebracht.^{1,2} In de bovenstaande vragen is getracht een aanzet te geven tot het specificeren van dit onderdeel van de beroepsethiek van docenten.

Wes Holleman
weblog onderwijs 19-6-2007
www.onderwijsethiek.nl

¹ URL: <http://www.aob.nl/kixtart/nm/articlefiles/6218-modelprofessioneelstatuut.pdf>.

² Zie ook buitenlandse beroepscode (<http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2007/04/onderwijsethieknov2006.pdf>, §1.5).